

JAN WIECZOREK, MIROSŁAWA RYDZKOWSKA

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z HISTORII

„Wczoraj i dziś”. Program nauczania historii dla klasy 4 szkoły podstawowej.

Autor: Tomasz Maćkowski, nr dopuszczenia: 64/ZSP17/01.09.2026

I. POSTANOWIENIA OGÓLNE

1. Niniejszy dokument określa kryteria i zasady oceniania osiągnięć edukacyjnych uczniów z przedmiotu historia w oparciu o założenia nowej podstawy programowej, wprowadzanej od roku szkolnego 2026/2027.

2. Głównym celem oceniania jest wspieranie rozwoju ucznia, dostarczanie mu bieżącej informacji zwrotnej (ocenianie kształtujące) oraz weryfikacja umiejętności kluczowych: analizy źródeł, myślenia przyczynowo-skutkowego oraz formułowania samodzielnych argumentów.

II. TRZY FILARY WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH (OD 2026 ROKU)

Kompetencje badawcze i analityczne: Umiejętność krytycznego czytania tekstów źródłowych, interpretacji map historycznych, danych statystycznych oraz ikonografii.

Rozumienie procesów: Dostrzeganie ciągłości i zmian w historii, poprawna budowa związków przyczynowo-skutkowych.

Kultura debaty i pluralizm: Umiejętność argumentowania własnego stanowiska z poszanowaniem odmiennych interpretacji historycznych i różnorodności kulturowej (w tym tożsamości regionalnej).

III. OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA NA POSZCZEGÓLNE STOPNIE

Stopień celujący (6): Uczeń samodzielnie i twórczo rozwija wiedzę, bezbłędnie posługuje się metodologią historyczną, wyciąga krytyczne wnioski z trudnych i sprzecznych relacji źródłowych. Wykazuje się inicjatywą badawczą, realizując zaawansowane projekty edukacyjne.

Stopień bardzo dobry (5): Uczeń w pełni opanował wymagania szczegółowe z podstawy programowej. Samodzielnie analizuje źródła, dostrzega wieloaspektowość wydarzeń (gospodarczą, społeczną, polityczną) oraz potrafi logicznie uzasadnić własną ocenę procesów i postaci historycznych.

Stopień dobry (4): Uczeń poprawnie rozumie związki przyczynowo-skutkowe najważniejszych wydarzeń. Z pomocą drobnych wskazówek nauczyciela selekcjonuje i interpretuje informacje ze źródeł oraz sprawnie posługuje się terminologią historyczną.

Stopień dostateczny (3): Uczeń opanował podstawowe treści programowe pozwalające na orientację w chronologii. Potrafi odczytać proste informacje z mapy lub tekstu źródłowego pod kierunkiem nauczyciela i wyjaśnić najważniejsze pojęcia.

Stopień dopuszczający (2): Uczeń posiada elementarną wiedzę historyczną, która umożliwia mu (przy stałym wsparciu nauczyciela) realizację najprostszych zadań. Rozpoznaje kluczowe postacie i symbole narodowe oraz lokalne.

Stopień niedostateczny (1): Uczeń nie opanował wymagań nawet na poziomie dopuszczającym, a braki uniemożliwiają mu dalsze przyswajanie wiedzy. Nie podejmuje prób współpracy i wykonywania podstawowych zadań.

V. NAJWAŻNIEJSZE FORMY SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ

1.

- wypowiedzi ustne (przy odpowiedzi ustnej obowiązuje zgodność materiału z trzech ostatnich lekcji, w przypadku lekcji powtórzeniowych- całość rozdziału)
- sprawdziany pisemne-przeprowadzone po zakończeniu każdego działu, zapowiedziane tydzień wcześniej. Sprawdziany mogą zawierać dodatkowe pytania(zadania) na ocenę celującą
- kartkówki-niezapowiedziane formy odpowiedzi nie przekraczające 15 minut i obejmujące materiał z trzech ostatnich lekcji
- praca ze źródłem
- praca z mapą
- aktywność na lekcji (uczeń otrzymuje ocenę bardzo dobrą, gdy zgromadzi trzy plusy,celującą-sześć plusów, za trzy minusy-ocenę niedostateczną)
- prace dodatkowe
- praca w grupie sprawdzająca zdolność ucznia do planowania, realizowania i prezentowania jego działań.

2.Uczeń ma prawo (w ciągu dwóch tygodni) do poprawienia każdej oceny niedostatecznej ze sprawdzianów, testów i kontrolnych prac pisemnych w formie i w terminie ustalonym przez nauczyciela. Dla wszystkich chętnych ustala się jeden termin poprawy. W dzienniku obok oceny uzyskanej poprzednio wpisuje się ocenę poprawioną..Nauczyciel ma obowiązek ocenienia i oddania w ciągu dwóch tygodni pisemnych sprawdzianów wiadomości, testów i kontrolnych prac pisemnych. Wyniki z kartkówek nauczyciel przedstawia uczniom nie później niż tydzień po jej przeprowadzeniu.

3.Dwa razy w czasie półrocza uczeń może być nieprzygotowany do zajęć – jednakże bierze czynny udział w lekcji. Trzecie nieprzygotowanie skutkuje oceną niedostateczną. Nie można wziąć nieprzygotowania na zapowiedziane formy sprawdzenia wiadomości np. powtórzenia, sprawdziany itp.

4.W przypadku sprawdzianów pisemnych lub kartkówek przyjmuje się skalę punktową przeliczaną na oceny cyfrowe wg kryteriów:

- ocena dopuszczająca – minimum 30% punktów;
- ocena dostateczna – minimum 45% punktów;
- ocena dobra – minimum 65% punktów;
- ocena bardzo dobra – minimum 85% punktów;
- ocena celująca – minimum 95% punktów;
- uczeń uzyskuje „+” do odpowiedniej oceny określonej procentowo lub punktowo, jeżeli zdobywa maksymalną ilość punktów z pułapu;
- uczeń uzyskuje „-” do odpowiedniej oceny określonej procentowo lub punktowo zdobywając minimalną ilość punktów z pułapu.”

5.Ocena semestralna i końcowa wynika z średniej ważonej

Wskaźniki osiągnięć uczniów	waga
Konkurs pozaszkolny	6
Sprawdzian, test	5

Kartkówka, projekt, powtórzenie	4
Odpowiedź ustna, konkurs szkolny, mapa, prace z źródłem, zeszyt ćwiczeń (ćwiczenia)	3
Aktywność, praca w grupie, praca na lekcji	2

Progi na poszczególne oceny:

1,6-2,50 ocena dopuszczająca

2,51-3,50 ocena dostateczna

3,51-4,50 ocena dobra

4,51-5,40 ocena bardzo dobra

5,41 i więcej ocena celująca

6. Nauczyciel miesiąc przed klasyfikacją wystawia ocenę proponowaną. Uczeń może uzyskać ocenę wyższą jeżeli: systematycznie uczestniczy w zajęciach (za wyjątkiem sytuacji, gdy nieobecność spowodowana jest chorobą), uzyska średnią wskazaną w Statucie szkoły, poprawi - po ustaleniu z nauczycielem oceny cząstkowe, wykona dodatkową pracę, reprezentuje szkołę w konkursach.

7. Na pierwszej godzinie lekcyjnej uczniowie są informowani o wymaganiach edukacyjnych na poziomie danej klasy. Wymagania na poszczególne oceny są dostępne na stronie internetowej szkoły.

Pełny wykaz wymagań edukacyjnych dla klasy 4, opracowany zgodnie z nową podstawą programową dla podręcznika „Wczoraj i dziś” wydawnictwa Nowa Era.

Z HISTORIĄ NA TY

Pierwsza lekcja historii

Ocena dopuszczająca

Uczeń przy pomocy nauczyciela odróżnia moment obecny od tego, co już minęło.

Uczeń rozumie słowo „historia” jako nazwę nowego przedmiotu szkolnego.

Uczeń podaje prosty przykład wydarzenia z własnego dnia, które stało się już przeszłością.

Ocena dostateczna

Uczeń samodzielnie definiuje pojęcie przeszłości.

Uczeń rozumie, że historia składa się z codziennych chwil różnych ludzi.

Uczeń podaje przykłady dzisiejszych przedmiotów, które w przyszłości staną się historią.

Ocena dobra

Uczeń wyjaśnia, jak codzienne momenty i decyzje ludzi stają się faktami historycznymi.

Uczeń wskazuje różnice w zapamiętywaniu tych samych wydarzeń przez różne osoby.

Uczeń opisuje jedno wydarzenie z życia klasy jako historię grupy.

Ocena bardzo dobra

Uczeń tłumaczy proces selekcji informacji, czyli dlaczego niektóre momenty są zapisywane w książkach, a inne zapomniane.

Uczeń uzasadnia w krótkiej wypowiedzi, dlaczego każdy człowiek ma wpływ na tworzenie historii.

Ocena celująca

Uczeń orientuje się w pojęciu pamięci zbiorowej.

Uczeń wyjaśnia wpływ technologii i mediów społecznościowych na dokumentowanie współczesności.

Uczeń projektuje „kapsułę czasu” z najważniejszymi dowodami naszych czasów.

Historia – nauka o przeszłości

Ocena dopuszczająca

Uczeń przy pomocy nauczyciela wie, że historia bada dawne czasy.

Uczeń kojarzy historyka z osobą badającą przeszłość.

Uczeń wskazuje na ilustracji różnice między dawnymi a współczesnymi przedmiotami.

Uczeń rozpoznaje pamiątkę.

Ocena dostateczna

Uczeń samodzielnie definiuje zadania historyka.

Uczeń wyjaśnia różnicę między przeszłością a teraźniejszością na konkretnych przykładach.

Uczeń podaje definicję pamiątki historycznej.

Uczeń odnajduje pamiątkę w swoim otoczeniu i krótko ją opisuje.

Ocena dobra

Uczeń tłumaczy, dlaczego historia jest nauką, a nie tylko zbiorem opowiadań.

Uczeń rozumie znaczenie zachowywania pamiątek.

Uczeń opisuje metody pracy historyka.

Uczeń klasyfikuje przedmioty na użytkowe i te o wartości historycznej.

Ocena bardzo dobra

Uczeń analizuje związki przyczynowo-skutkowe między przeszłością a teraźniejszością.

Uczeń wyjaśnia trudności w badaniu wydarzeń, z których zachowało się mało pamiątek.

Uczeń dowodzi wartości poznawczej zniszczonych rzeczy.

Ocena celująca

Uczeń posługuje się pojęciami subiektywizmu i obiektywizmu w pracy badacza.

Uczeń wie, kim byli pierwsi dziejopisarze.

Uczeń samodzielnie analizuje i interpretuje wybraną pamiątkę ze zbiorów muzealnych.

Historia mojej rodziny

Ocena dopuszczająca

Uczeń przy pomocy nauczyciela wymienia najbliższych członków rodziny i stopnie pokrewieństwa.

Uczeń wie, co to jest pamiątka rodzinna.

Uczeń wskazuje na ilustracji prosty schemat rodziny.

Ocena dostateczna

Uczeń samodzielnie definiuje pojęcia: genealogia, drzewo genealogiczne, przodek, potomny.

Uczeń rysuje proste, dwupokoleniowe drzewo genealogiczne.

Uczeń opisuje historię lub przeznaczenie wybranej pamiątki rodzinnej.

Ocena dobra

Uczeń wyjaśnia, czym zajmuje się genealogia jako nauka.

Uczeń rozumie relacje między różnymi liniami i pokoleniami w rodzinie.

Uczeń konstruuje poprawne drzewo genealogiczne obejmujące trzy pokolenia.

Uczeń zbiera podstawowe informacje o swojej rodzinie na podstawie rozmów z bliskimi.

Ocena bardzo dobra

Uczeń tłumaczy, jak losy jego rodziny odzwierciedlają ogólne wydarzenia z historii kraju.
Uczeń analizuje pamiątki rodzinne jako źródła historyczne.
Uczeń układa chronologiczną opowieść o dziejach rodziny na podstawie starych zdjęć lub dokumentów.

Ocena celująca

Uczeń wykazuje się zaawansowaną wiedzą o pochodzeniu nazwiska lub korzeniach rodziny.
Uczeń tworzy rozbudowany projekt genealogiczny, łączący wielopokoleniowe drzewo z opisami biograficznymi przodków.

Czas w historii

Ocena dopuszczająca

Uczeń przy pomocy nauczyciela rozumie, że czas płynie w jednym kierunku.
Uczeń wie, do czego służy oś czasu.
Uczeń wskazuje na osi czasu kierunek upływu lat.
Uczeń odczytuje pełne stulecia przy prostych liczbach.

Ocena dostateczna

Uczeń samodzielnie definiuje pojęcia: wiek, stulecie, tysiąclecie, chronologia.
Uczeń rozumie podstawowe zasady działania osi czasu.
Uczeń porządkuje chronologicznie kilka wydarzeń ze swojego życia.
Uczeń odnajduje punkt zero na osi czasu.

Ocena dobra

Uczeń objaśnia różnicę w mierzeniu czasu w życiu codziennym a w historii.
Uczeń rozumie strukturę podziału czasu.
Uczeń umieszcza podane daty roczne na osi czasu we właściwej kolejności relatywnej.
Uczeń poprawnie stosuje pojęcie chronologii.

Ocena bardzo dobra

Uczeń precyzyjnie tłumaczy zasadę konstrukcji osi czasu.
Uczeń wyjaśnia logikę podziału stuleci na pierwszą i drugą połowę.
Uczeń sprawnie odczytuje i interpretuje osie czasu zawierające wiele różnych wydarzeń.

Ocena celująca

Uczeń rozumie abstrakcyjny charakter ciągłości czasu.
Uczeń tłumaczy, czym jest periodyzacja, czyli podział na epoki, i dlaczego ułatwia pracę historykom.
Uczeń samodzielnie konstruuje osie czasu z zachowaniem proporcji skali dla długich okresów.

Obliczanie czasu w historii

Ocena dopuszczająca

Uczeń przy pomocy nauczyciela wie, że historia dzieli się na czas przed naszą erą i naszą erą.
Uczeń rozpoznaje cyfry rzymskie w zakresie od I do X.
Uczeń określa wiek dla dat kończących się na pełne setki.

Ocena dostateczna

Uczeń samodzielnie zna zasady zapisu dat w erze przed naszą erą oraz w naszej erze.
Uczeń swobodnie posługuje się cyframi rzymskimi w zakresie od I do XX.
Uczeń przyporządkowuje prostą datę roczną z naszej ery do odpowiedniego wieku.

Ocena dobra

Uczeń wyjaśnia zasadę ustalania wieku dla dat, które nie kończą się na dwa zera.

Uczeń rozumie, dlaczego nie ma roku zerowego.

Uczeń określa wiek oraz jego połowę dla każdej daty z naszej ery.

Uczeń oblicza prosty upływ czasu w naszej erze.

Ocena bardzo dobra

Uczeń w pełni rozumie specyfikę odliczania czasu wstecz w erze przed naszą erą.

Uczeń poprawnie określa wiek i jego połowę dla dat z ery przed naszą erą.

Uczeń bezbłędnie oblicza upływ czasu dla wydarzeń z przełomu er, czyli przed naszą erą i naszej ery.

Ocena celująca

Uczeń operuje pełną teorią obliczeń chronologicznych, pamiętając o braku roku zerowego przy przejściu między erami.

Uczeń rozwiązuje skomplikowane zadania tekstowe oraz łamigłówki chronologiczne.

MAŁA I DUŻA OJCZYZNA

Mieszkamy w Polsce

Ocena dopuszczająca

Uczeń wskazuje na mapie granice Polski oraz jej stolicę, Warszawę.

Uczeń wymienia najważniejsze, duże miasta w kraju.

Uczeń wie, że terytorium Polski dzieli się na różne regiony geograficzne i historyczne.

Ocena dostateczna

Uczeń potrafi wymienić i wskazać na mapie główne krainy geograficzno-historyczne Polski, takie jak Wielkopolska, Małopolska, Mazowsze, Śląsk i Pomorze.

Uczeń opisuje ukształtowanie powierzchni kraju, wskazując na mapie pasma górskie, wyżyny, niziny oraz Morze Bałtyckie.

Uczeń wyjaśnia znaczenie rzeki Wisły dla spójności geograficznej i historycznej państwa.

Ocena dobra

Uczeń omawia kluczowe różnice między poszczególnymi regionami Polski pod względem krajobrazu i położenia.

Uczeń lokalizuje na mapie największe rzeki Polski i przyporządkowuje do nich główne ośrodki miejskie.

Uczeń wyjaśnia, jak ukształtowanie terenu wpływało na osadnictwo i komunikację w granicach kraju.

Ocena bardzo dobra

Uczeń samodzielnie charakteryzuje wybrane regiony Polski, wykazując się wiedzą o ich specyfice środowiskowej i gospodarczej.

Uczeń analizuje sieć rzeczną Polski jako dawne i naturalne szlaki transportowe, łączące poszczególne krainy.

Uczeń sprawnie wyszukuje na mapie mniejsze regiony i potrafi opisać ich względne położenie wobec głównych miast.

Ocena celująca

Uczeń wykazuje się szczegółową wiedzą o historycznych zmianach podziału regionalnego Polski i potrafi powiązać dawne krainy z dzisiejszym podziałem administracyjnym.

Uczeń samodzielnie przygotowuje prezentację lub referat porównujący dwa skrajnie różne regiony Polski pod kątem ich walorów przyrodniczych i znaczenia w kraju.

Moja mała ojczyzna

Ocena dopuszczająca

Uczeń podaje oficjalną nazwę swojej miejscowości oraz regionu, w którym mieszka.

Uczeń rozpoznaje najbardziej znane tradycje lub potrawy kojarzone z jego okolicą.

Uczeń rozumie, że miejsce zamieszkania tworzy jego tożsamość lokalną.

Ocena dostateczna

Uczeń samodzielnie definiuje pojęcie małej ojczyzny i wyjaśnia jej znaczenie dla każdego człowieka.

Uczeń wymienia i opisuje charakterystyczne tradycje, zwyczaje oraz obrzędy kultywowane w jego regionie.

Uczeń wskazuje elementy otoczenia, które decydują o wyjątkowości jego najbliższej okolicy, takie jak przyroda, budownictwo czy specyficzny zawód mieszkańców.

Ocena dobra

Uczeń omawia historię powstania wybranych tradycji regionalnych oraz wyjaśnia ich symbolikę.

Uczeń potrafi wskazać cechy charakterystyczne lokalnej gwary, stroju ludowego lub tradycyjnej architektury swojego regionu.

Uczeń analizuje, w jaki sposób tradycje regionalne są przekazywane z pokolenia na pokolenie i dlaczego warto je pielęgnować.

Ocena bardzo dobra

Uczeń charakteryzuje wpływ dziedzictwa kulturowego małej ojczyzny na poczucie wspólnoty wśród mieszkańców.

Uczeń potrafi krytycznie ocenić stopień zachowania dawnych tradycji we współczesnym życiu jego miejscowości.

Uczeń uzasadnia rolę instytucji kultury, takich jak domy kultury czy lokalne stowarzyszenia, w podtrzymywaniu tożsamości regionalnej.

Ocena celująca

Uczeń przygotowuje autorski projekt etnograficzny dokumentujący zanikające zwyczaje, pieśni lub opowieści starszych mieszkańców swojej okolicy.

Uczeń wykazuje się głęboką wiedzą o mniejszościach narodowych lub grupach etnicznych.

Historia mojej okolicy

Ocena dopuszczająca

Uczeń wskazuje w swojej miejscowości lub najbliższej okolicy jeden zabytek, pomnik lub tablicę pamiątkową.

Uczeń podaje nazwę głównej ulicy w swojej okolicy i wie, że patronami ulic bywają postacie historyczne.

Uczeń potrafi wskazać budynek o charakterze historycznym, na przykład kościół, ratusz lub starą szkołę.

Ocena dostateczna

Uczeń wyjaśnia, jakimi sposobami można poznawać dzieje własnego miasta lub wsi, wskazując na rozmowy z mieszkańcami, wizyty w muzeach czy czytanie książek.

Uczeń opisuje historię najważniejszego zabytku lub pomnika w swojej okolicy, podając cel jego powstania.

Uczeń potrafi wyjaśnić, kim była postać będąca patronem jego szkoły, ulicy lub ważnego placu w miejscowości.

Ocena dobra

Uczeń omawia etapy rozwoju swojej miejscowości na przestrzeni lat, wskazując na kluczowe zmiany w jej wyglądzie i wielkości.

Uczeń identyfikuje i klasyfikuje lokalne obiekty historyczne na zabytki architektury, miejsca pamięci narodowej oraz pomniki przyrody.

Uczeń tłumaczy zasługi lokalnych bohaterów lub patronów dla społeczności i wyjaśnia, dlaczego zostali upamiętnieni.

Ocena bardzo dobra

Uczeń samodzielnie przeprowadza proste badanie historyczne dotyczące wybranego obiektu w okolicy, korzystając z dostępnych kronik, archiwów lub publikacji regionalnych.

Uczeń uzasadnia potrzebę ochrony i renowacji lokalnych zabytków jako materialnego świadectwa przeszłości małej ojczyzny.

Uczeń analizuje losy swojej miejscowości w kontekście przełomowych wydarzeń z historii Polski, na przykład wojen czy powstań.

Ocena celująca

Uczeń tworzy autorską mapę lub wirtualny spacer śladami najważniejszych zabytków i miejsc pamięci swojej okolicy wraz z bogatym opisem historycznym.

Uczeń wykazuje się szczegółową wiedzą o dawnych rodach władających jego miejscowością lub o architektonicznej ewolucji lokalnego układu urbanistycznego.

Jak korzystać z mapy historycznej

Ocena dopuszczająca

Uczeń odróżnia mapę historyczną od współczesnej mapy geograficznej lub administracyjnej.

Uczeń z pomocą nauczyciela odnajduje legendę mapy i potrafi wskazać na niej podstawowe znaki.

Uczeń lokalizuje na mapie historycznej główne punkty odniesienia, takie jak morza czy największe rzeki.

Ocena dostateczna

Uczeń samodzielnie korzysta z legendy mapy historycznej do odczytania granic państw, miast oraz kierunków przemieszczania się wojsk lub ludności.

Uczeń potrafi określić, jakiego okresu historycznego dotyczy dana mapa, odczytując jej tytuł oraz podane daty.

Uczeń wskazuje na mapie zmiany granic Polski w wyznaczonym okresie, porównując je z granicami współczesnymi.

Ocena dobra

Uczeń poprawnie interpretuje skomplikowane symbole w legendzie, takie jak miejsca bitew, dawne szlaki handlowe, lenna czy terytoria zależne.

Uczeń opisuje sąsiedztwo Polski w danym wieku, odczytując z mapy nazwy państw ościennych.

Uczeń potrafi wskazać na mapie historycznej zasięg terytorialny swojego własnego regionu w dawnych epokach.

Ocena bardzo dobra

Uczeń sprawnie porównuje dwie mapy historyczne przedstawiające ten sam obszar w różnych okresach i samodzielnie wyciąga wnioski o zmianach terytorialnych.

Uczeń wykorzystuje informacje z mapy historycznej do samodzielnego zrekonstruowania przebiegu opisywanego wydarzenia wojennego lub procesu osadniczego.

Uczeń potrafi powiązać informacje z tekstu podręcznika z sytuacją geopolityczną przedstawioną na mapie.

Ocena celująca

Uczeń bezbłędnie analizuje mapy historyczne o dużym stopniu skomplikowania, dostrzegając niuanse polityczne, takie jak rozbieżności dzielnicowe, zmiany linii demarkacyjnych czy zasięg wpływów kulturowych.

Uczeń potrafi samodzielnie nanieść na mapę konturową najważniejsze elementy sytuacji historycznej danego okresu na podstawie opisu tekstowego, zachowując precyzję geograficzną.

Z NAJDAWNIEJSZYCH DZIEJÓW

Jak żyli pierwsi ludzie

Ocena dopuszczająca

Uczeń wie, że pierwsi ludzie żyli bardzo dawno temu i przemieszczali się w poszukiwaniu pożywienia.

Uczeń przy pomocy nauczyciela wskazuje na ilustracji podstawowe zajęcia ludzi w pradziejach, takie jak polowanie, rybołówstwo czy zbieractwo.

Uczeń kojarzy ogień jako kluczowe odkrycie, które zapewniało ludziom ciepło i ochronę.

Ocena dostateczna

Uczeń samodzielnie definiuje i odróżnia koczowniczy tryb życia od osiadłego trybu życia.

Uczeń wyjaśnia, na czym polegała zmiana sposobu życia człowieka po wynalezieniu rolnictwa i rozpoczęciu hodowli zwierząt.

Uczeń wymienia pierwsze narzędzia i materiały, z których je wykonywano, ze szczególnym uwzględnieniem kamienia, drewna oraz kości.

Ocena dobra

Uczeń omawia przyczyny, dla których pierwsi ludzie łączyli się w grupy i współpracowali ze sobą w codziennym życiu.

Uczeń opisuje proces powstawania pierwszych trwałych osad oraz rozwój rzemiosła, takiego jak tkactwo i garncarstwa.

Uczeń lokalizuje na mapie historycznej obszar Żyznego Półksiężycza jako miejsce narodzin rolnictwa.

Ocena bardzo dobra

Uczeń analizuje dalekosiężne konsekwencje przejścia człowieka od zbieractwa i łowiectwa do produkcji żywności, czyli tak zwaną rewolucję neolityczną.

Uczeń charakteryzuje znaczenie odkrycia i obróbki metali dla rozwoju skuteczniejszych narzędzi rolniczych oraz broni.

Uczeń potrafi powiązać zmiany klimatyczne na Ziemi z kierunkami wędrówek i ewolucją sposobów przetrwania pierwszych ludzi.

Ocena celująca

Uczeń wykazuje się wiedzą o najstarszych osadach pradziejowych na świecie oraz w Polsce i potrafi omówić rolę wykopalisk archeologicznych w ich badaniu.

Uczeń samodzielnie ocenia, w jaki sposób sztuka jaskiniowa odzwierciedlała wierzenia, lęki i codzienne obserwacje przyrody przez ludzi w pradziejach.

Pierwsze cywilizacje

Ocena dopuszczająca

Uczeń wie, że najstarsze potężne państwa na świecie powstawały w pobliżu wielkich rzek.

Uczeń przy pomocy nauczyciela wskazuje na mapie rzeki Eufrat i Tygrys oraz krainę o nazwie Mezopotamia.

Uczeń kojarzy budowle z suszonej cegły z dawnymi miastami Bliskiego Wschodu.

Ocena dostateczna

Uczeń samodzielnie wyjaśnia, dlaczego regularne wylewy rzek były kluczowe dla rozwoju rolnictwa i powstawania pierwszych miast.

Uczeń definiuje pojęcie sieci irygacyjnej i tłumaczy, do czego służyły budowane przez ludzi kanały nawadniające.

Uczeń wymienia najważniejsze wynalazki mieszkańców Mezopotamii, na przykład koło, koło garncarskie czy wóz bojowy.

Ocena dobra

Uczeń omawia strukturę pierwszych miast-państw w Mezopotamii i wskazuje, kto sprawował w nich władzę i dbał o porządek.

Uczeń wyjaśnia znaczenie wprowadzenia jednolitych przepisów na przykładzie Kodeksu Hammurabiego.

Uczeń tłumaczy, jak rozwój rolnictwa i nadwyżki żywności doprowadziły do powstania zawodów urzędnika, żołnierza i kupca.

Ocena bardzo dobra

Uczeń analizuje warunki naturalne Mezopotamii i wyciąga wnioski dotyczące ich wpływu na rozwój techniki, geometrii oraz budownictwa.

Uczeń charakteryzuje architekturę Bliskiego Wschodu, opisując wygląd i wielofunkcyjność monumentalnych budowli, takich jak zigguraty.

Uczeń potrafi ocenić surowość dawnego prawa na podstawie wybranych zasad z Kodeksu Hammurabiego, wyjaśniając zasadę talionu.

Ocena celująca

Uczeń wykazuje się szczegółową wiedzą o historii poszczególnych ludów Mezopotamii, takich jak Sumerowie czy Babilończycy, oraz ich wkładzie w naukę światową.

Uczeń samodzielnie porównuje najstarsze systemy prawne starożytnego Bliskiego Wschodu ze współczesnymi zasadami sprawiedliwości i wyciąga wnioski.

W starożytnym Egipcie

Ocena dopuszczająca

Uczeń kojarzy Egipt z rzeką Nil i rozległą pustynią.

Uczeń wie, że władcą państwa był faraon, którego wszyscy musieli słuchać.

Uczeń przy pomocy nauczyciela wskazuje na ilustracji żołnierza lub chłopą egipskiego.

Ocena dostateczna

Uczeń wymienia najważniejsze grupy społeczne w Egipcie, wskazując na faraona, kapłanów, urzędników, żołnierzy, rzemieślników, chłopów oraz niewolników.

Uczeń definiuje pojęcie politeizmu i wie, że Egipcjanie wierzyli w wielu różnych bogów o wyglądzie ludzi i zwierząt.

Uczeń potrafi wskazać na mapie położenie Egiptu i rzeki Nil.

Ocena dobra

Uczeń opisuje zakres obowiązków, prawa i pozycję życiową poszczególnych warstw społeczeństwa egipskiego, wskazując kto ciężko pracował, a kto rządził.

Uczeń wyjaśnia, dlaczego Egipcjanie wierzyli w życie pozagrobowe i jaki miało to wpływ na ich traktowanie ciał zmarłych.

Uczeń potrafi wymienić najważniejsze bóstwa egipskie, takie jak Ozyrys, Izys, Re czy Anubis, i przypisać im ich role w mitologii.

Ocena bardzo dobra

Uczeń szczegółowo omawia ogromną rolę kapłanów i urzędników w zarządzaniu państwem, wskazując na ich wykształcenie i posiadane tajemnice.

Uczeń analizuje całkowitą zależność funkcjonowania państwa egipskiego od cyklicznych wylewów Nilu, uzasadniając twierdzenie, że Egipt jest darem Nilu.

Uczeń wyjaśnia pojęcie władzy despotycznej i boskiego kultu faraona w starożytności.

Ocena celująca

Uczeń wykazuje się wiedzą o wybitnych i nietypowych władcach Egiptu, na przykład o reformach Echnatona czy rządach kobiety-faraona Hatszepsut.

Uczeń samodzielnie ocenia strukturę społeczną Egiptu pod kątem sprawiedliwości społecznej i roli niewolnictwa w starożytnym świecie.

Osiągnięcia starożytnych Egipcjan

Ocena dopuszczająca

Uczeń wie, że Egipcjanie budowali wielkie kamienne piramidy jako grobowce dla swoich władców.

Uczeń rozpoznaje na ilustracji mumię oraz sarkofag.

Uczeń kojarzy Sfinksa jako jedną z wielkich rzeźb starożytnego Egiptu.

Ocena dostateczna

Uczeń wyjaśnia, w jakim celu budowano piramidy i dlaczego proces ten wymagał pracy tysięcy ludzi.

Uczeń definiuje pojęcie balsamowania lub mumifikacji ciał i tłumaczy, dlaczego Egipcjanie to robili.

Uczeń wymienia praktyczne osiągnięcia Egipcjan w dziedzinie rzemiosła, takie jak wyrób szkła, tkactwo czy budownictwo.

Ocena dobra

Uczeń omawia rozwój nauk medycznych w Egipcie, łącząc wiedzę o ludzkim ciele z procesem przygotowywania mumii.

Uczeń wyjaśnia, jak potrzeby rolnictwa (mierzenie pól po wylewach) wpłynęły na rozwój egipskiej geometrii i matematyki.

Uczeń opisuje architekturę egipskich świątyń, zwracając uwagę na kolumny, obeliski i bogate zdobienia malarskie.

Ocena bardzo dobra

Uczeń charakteryzuje osiągnięcia astronomiczne Egipcjan, wskazując na stworzenie dokładnego kalendarza opartego na obserwacji gwiazdy Syriusz i wylewów Nilu.

Uczeń analizuje sztukę inżynierijską dawnych budowniczych piramid, opisując metody transportu i obróbki wielkich bloków kamiennych bez użycia nowoczesnych maszyn.

Uczeń wykazuje związek między religią a rozwojem sztuki i architektury monumentalnej w państwie faraonów.

Ocena celująca

Uczeń samodzielnie przygotowuje prezentację lub referat o zaawansowanej wiedzy medycznej Egipcjan, w tym o przeprowadzanych operacjach chirurgicznych czy stosowaniu ziół.

Uczeń ocenia trwałość i wpływ egipskich osiągnięć architektonicznych i naukowych na późniejszą kulturę grecką i rzymską.

Od hieroglifów do alfabetu

Ocena dopuszczająca

Uczeń wie, że pismo zmieniało się na przestrzeni wieków i dawniej wyglądało inaczej niż dzisiaj.

Uczeń rozpoznaje na ilustracji pismo obrazkowe, czyli egipskie hieroglify.

Uczeń kojarzy papirus jako dawny materiał, na którym pisano w Egipcie.

Ocena dostateczna

Uczeń odróżnia pismo obrazkowe od pisma klinowego oraz od współczesnego pisma literowego.

Uczeń wyjaśnia, kim byli Fenicjanie i wskazuje ich najważniejszy wynalazek, czyli pismo alfabetyczne.

Uczeń potrafi opisać, jak powstawał egipski papirus i jakich narzędzi używano do pisania.

Ocena dobra

Uczeń tłumaczy, jak wynalezienie pisma alfabetycznego przez Fenicjan uprościło naukę pisania i czytania w porównaniu do tysięcy znaków obrazkowych.

Uczeń omawia rolę pisarzy w starożytnych państwach, wyjaśniając, dlaczego umiejętność ta dawała wielki szacunek i pozycję społeczną.

Uczeń opisuje ewolucję materiałów piśmiennych – od glinianych tabliczek, przez papirus, aż do upowszechnienia alfabetu.

Ocena bardzo dobra

Uczeń analizuje drogę rozwoju pisma: od znaków wyrażających całe słowa lub myśli, przez znaki oznaczające sylaby, aż do pojedynczych głosek w alfabecie fenickim.

Uczeń wskazuje, w jaki sposób alfabet fenicki został przejęty i udoskonalony przez Greków (dodanie samogłosek) oraz Rzymian (alfabet łaciński), stając się podstawą naszego pisma.

Uczeń uzasadnia, że wynalezienie pisma było jednym z najważniejszych kroków w rozwoju całej ludzkości, umożliwiającym zapisywanie praw i historii.

Ocena celująca

Uczeń wykazuje się szczegółową wiedzą o procesie odczytania hieroglifów w czasach nowożytnych, omawiając zasługi badaczy oraz znaczenie odkrycia Kamienia z Rosetty.

Uczeń samodzielnie tworzy esej lub projekt edukacyjny przedstawiający drzewo genealogiczne współczesnego alfabetu łacińskiego, wskazując jego starożytne korzenie.

W STAROŻYTNEJ GRECJI

Świat starożytnych Greków

Ocena dopuszczająca

Uczeń wie, że starożytni Grecy wierzyli w wielu bogów, którzy mieli mieszkać na górze Olimp.

Uczeń rozpoznaje postać Zeusa jako najważniejszego z greckich bóstw.

Uczeń przy pomocy nauczyciela wskazuje na mapie Grecję oraz Morze Śródziemne.

Uczeń wie, że w Grecji nie było jednego wspólnego państwa, lecz osobne miasta.

Ocena dostateczna

Uczeń definiuje kluczowe pojęcia: polis, mitologia, mit oraz heros.

Uczeń wymienia imiona najważniejszych bogów olimpijskich, takich jak Atena, Posejdon, Ares czy Afrodyta, przypisując im dziedziny, którymi się opiekowali.

Uczeń wyjaśnia różnicę między mitem a prawdziwym wydarzeniem historycznym.

Uczeń opowiada treść jednego wybranego mitu greckiego.

Ocena dobra

Uczeń omawia rolę mitów w życiu starożytnych Greków jako sposobu na wyjaśnianie zjawisk przyrodniczych i ludzkich zachowań.

Uczeń tłumaczy specyfikę greckiego politeizmu i wskazuje, co łączyło mieszkańców różnych polis mimo braku jednego państwa.

Uczeń potrafi poprawnie wyjaśnić znaczenie i pochodzenie popularnych mitycznych związków frazeologicznych, takich jak koń trojański czy pięta Achillesa.

Ocena bardzo dobra

Uczeń charakteryzuje specyficzne cechy bogów greckich, wskazując na ich ludzkie wady, namiętności oraz nieśmiertelność.

Uczeń analizuje wpływ ukształtowania terenu Grecji na powstanie niezależnych miast-państw oraz rozwój żeglugi i handlu morskiego.

Uczeń samodzielnie wyjaśnia przesłanie moralne ukryte w mitach o Syzyfie, Prometeuszu czy Dedalu i Ikarze.

Ocena celująca

Uczeń wykazuje się szczegółową wiedzą o literackich źródłach mitologii greckiej, wymieniając postać Homera oraz jego dzieła Iliadę i Odyseję.

Uczeń samodzielnie wyszukuje i prezentuje przykłady obecności greckich motywów mitycznych we współczesnym języku, sztuce i kulturze popularnej.

W starożytnych Atenach

Ocena dopuszczająca

Uczeń kojarzy Ateny jako jedno z najważniejszych miast starożytnej Grecji.

Uczeń wie, że w Atenach narodziła się demokracja, czyli rządy ludu.

Uczeń z pomocą nauczyciela odnajduje na mapie położenie Aten.

Ocena dostateczna

Uczeń definiuje pojęcia: demokracja, zgromadzenie ludowe oraz obywatel.

Uczeń wyjaśnia, na czym polegały rządy demokratyczne w Atenach i kto posiadał tam pełne prawa polityczne.

Uczeń wymienia grupy społeczne w Atenach, które nie miały wpływu na rządzenie państwem.

Ocena dobra

Uczeń opisuje przebieg i funkcję zgromadzenia ludowego w Atenach jako miejsca podejmowania najważniejszych decyzji.

Uczeń omawia sytuację społeczną oraz prawa kobiet, niewolników i cudzoziemców w Atenach.

Uczeń potrafi wskazać główne miejsca spotkań Ateńczyków, wyjaśniając pojęcie agory i akropolu.

Ocena bardzo dobra

Uczeń szczegółowo ocenia funkcjonowanie demokracji ateńskiej, dostrzegając jej mocne strony oraz ograniczenia w stosunku do współczesnych systemów.

Uczeń charakteryzuje postać wybitnego reformatora i przywódcy Peryklesa, omawiając jego wkład w rozwój miasta.

Uczeń porównuje ateński styl życia i otwartość na kulturę z powszechnie znanym, surowym ustrojem i wychowaniem w konkurencyjnej Sparcie.

Ocena celująca

Uczeń bierze udział w debacie klasowej, samodzielnie argumentując i oceniając z różnych perspektyw zalety wolności ateńskiej oraz wyzwania związane z bezpośrednim udziałem obywateli we władzy.

Uczeń wykazuje się zaawansowaną wiedzą o funkcjonowaniu specyficznych ateńskich procedur obronnych przed tyranią, na przykład o sądzie skorupkowym.

Osiągnięcia starożytnych Greków

Ocena dopuszczająca

Uczeń wie, że starożytni Grecy budowali piękne kamienne świątynie i tworzyli wspaniałe rzeźby.

Uczeń rozpoznaje grecką kolumnę na ilustracji.

Uczeń kojarzy postać filozofa jako myśliciela poszukującego mądrości.

Ocena dostateczna

Uczeń wymienia najważniejsze dziedziny nauki i sztuki, w których Grecy osiągnęli sukcesy, wskazując na architekturę, rzeźbę, filozofię i matematykę.

Uczeń potrafi wskazać trzy podstawowe style architektoniczne kolumn greckich: dorycki, joński i koryncki.

Uczeń wie, kim był Archimedes lub Pitagoras i kojarzy ich z naukami ścisłymi.

Ocena dobra

Uczeń omawia cechy charakterystyczne greckiej rzeźby i architektury, zwracając uwagę na dążenie do piękna, harmonii oraz realizmu w ukazywaniu ludzkiego ciała.

Uczeń wyjaśnia, czym zajmowali się greccy filozofowie i wymienia imię przynajmniej jednego wielkiego myśliciela, na przykład Sokratesa.

Uczeń opisuje wygląd i znaczenie najśłynniejszej greckiej świątyni, czyli Partenonu na Akropolu.

Ocena bardzo dobra

Uczeń charakteryzuje wkład starożytnych Greków w rozwój współczesnej nauki, medycyny i matematyki, wykazując trwałość ich odkryć.

Uczeń analizuje pojęcie kanonu piękna w sztuce greckiej i tłumaczy, w jaki sposób Grecy łączyli sztukę z matematycznymi proporcjami.

Uczeń wyjaśnia znaczenie słowa filozofia i uzasadnia, dlaczego Grecję uważa się za kolebkę europejskiego myślenia naukowego.

Ocena celująca

Uczeń samodzielnie przygotowuje referat lub prezentację o wielkich filozofach Grecji, takich jak Sokrates, Platon i Arystoteles, przybliżając ich najważniejsze idee.

Uczeń potrafi ocenić wpływ greckich wzorców architektonicznych i rzeźbiarskich na architekturę późniejszych epok, w tym na budowlę klasycystyczne w Polsce.

W greckim teatrze i na stadionie

Ocena dopuszczająca

Uczeń wie, że teatr zrodził się w starożytnej Grecji.

Uczeń kojarzy igrzyska olimpijskie ze sportową rywalizacją organizowaną na cześć bogów.

Uczeń rozpoznaje na ilustracji grecki amfiteatr oraz maskę teatralną.

Ocena dostateczna

Uczeń wyjaśnia, w jaki sposób powstał teatr grecki, łącząc jego początki ze świętami na cześć boga wina Dionizosa.

Uczeń wymienia dwa główne gatunki dramatu greckiego, czyli tragedię oraz komedię.

Uczeń opisuje przebieg starożytnych igrzysk olimpijskich i definiuje zasadę świętego rozejmu na czas ich trwania.

Uczeń wymienia przykłady dyscyplin sportowych wchodzących w skład starożytnego pięcioboju.

Ocena dobra

Uczeń omawia organizację przedstawień teatralnych w Grecji, opisując rolę chóru, aktorów grających wyłącznie w maskach oraz specyficzną budowę otwartego amfiteatru.

Uczeń wyjaśnia znaczenie nagród dla zwycięzców olimpijskich, takich jak wieniec oliwny, oraz status, jaki zyskiwali oni w swoich rodzinnych miastach.

Uczeń wskazuje tradycje antyczne, które przetrwały do dzisiaj, na przykład znicz olimpijski, bieg maratoński czy podział sztuk na komedię i tragedię.

Ocena bardzo dobra

Uczeń charakteryzuje i porównuje warunki oglądania spektaklu teatralnego przez widzów starożytnych i współczesnych.

Uczeń analizuje ideę olimpijską jako potężny czynnik kulturowy, który potrafił zjednoczyć skłócone i wojujące na co dzień greckie miasta-państwa.

Uczeń sprawnie porównuje zasady, dyscypliny oraz organizację dawnych igrzysk z dzisiejszym ruchem olimpijskim.

Ocena celująca

Uczeń wykazuje się wiedzą o najwybitniejszych dramatopisarzach greckich, takich jak Sofokles czy Ajschylos, i potrafi wyjaśnić pojęcie fatum lub katharsis w kontekście teatru.

Uczeń samodzielnie tworzy projekt edukacyjny ukazujący, jak antyczne pojęcie szlachetnej rywalizacji sportowej stało się fundamentem współczesnego sportu zawodowego.

DZIEJE STAROŻYTNEGO RZYMU

Jak powstało Imperium Rzymskie

Ocena dopuszczająca

Uczeń kojarzy Rzym z dużym miastem w Italii oraz potężnym państwem z przeszłości.

Uczeń przy pomocy nauczyciela wskazuje na mapie Półwysep Apeniński.

Uczeń rozpoznaje na ilustracji postać rzymskiego żołnierza, czyli legionisty.

Ocena dostateczna

Uczeń opowiada legendę o Romulusie i Remusie jako tradycyjną historię o założeniu Rzymu.

Uczeń definiuje kluczowe pojęcia: republika, cesarstwo, imperium oraz legion.

Uczeń wskazuje na mapie historycznej kierunki podbojów Rzymian i potrafi określić granice Imperium Rzymskiego u szczytu jego potęgi.

Ocena dobra

Uczeń omawia różnice w sposobie rządzenia państwem w okresie rzymskiej republiki (władza urzędników i senatu) oraz w okresie cesarstwa (władza jednego cesarza).

Uczeń opisuje organizację, uzbrojenie i dyscyplinę rzymskiej armii, wyjaśniając, dlaczego była ona tak skuteczna w walce.

Uczeń posługuje się cyframi rzymskimi w zakresie od I do XX i potrafi określić wiek dla najważniejszych dat z historii Rzymu.

Ocena bardzo dobra

Uczeń analizuje przyczyny polityczne i militarne, które pozwoliły Rzymowi przekształcić się z małej osady nad rzeką Tyber w potężne imperium otaczające całe Morze Śródziemne.

Uczeń charakteryzuje postać Juliusza Cezara i wyjaśnia jego rolę w upadku republiki oraz narodzinach cesarstwa.

Uczeń sprawnie wykonuje obliczenia czasu na przełomie er na konkretnych przykładach bitew i wydarzeń z dziejów Rzymu.

Ocena celująca

Uczeń wykazuje się szczegółową wiedzą o organizacji rzymskich prowincji i potrafi ocenić korzyści oraz zagrożenia, jakie dla podbitych ludów niosła władza Rzymu.

Uczeń samodzielnie analizuje słynne rzymskie powiedzenia, na przykład „kości zostały rzucone” czy „i ty, Brutusie, przeciwko mnie”, w ich pełnym kontekście historycznym.

W starożytnym Rzymie

Ocena dopuszczająca

Uczeń wie, że Rzym był ogromnym miastem tętniącym życiem, w którym budowano wspaniałe gmachy publiczne.

Uczeń rozpoznaje na ilustracji Koloseum jako miejsce walk oraz postać gladiatora.

Uczeń kojarzy niewolnika z osobą zmuszaną do darmowej pracy.

Ocena dostateczna

Uczeń definiuje pojęcia: patrycjusze, plebejusze, gladiator oraz amfiteatr.

Uczeń opisuje, jak wyglądało życie codzienne mieszkańców starożytnego Rzymu, wskazując na różnice między warunkami życia bogatych i ubogich obywateli.

Uczeń wyjaśnia, kim byli gladiatorzy i w jakim celu organizowano krwawe igrzyska w amfiteatrach.

Ocena dobra

Uczeń omawia podziały społeczne w Rzymie, charakteryzując prawa i obowiązki patrycjuszy oraz plebejuszy.

Uczeń opisuje wygląd i funkcje rzymskich kamienic czynszowych oraz luksusowych domów bogaczy.

Uczeń wyjaśnia pozycję i rolę niewolników w rzymskiej gospodarce oraz wspomina o wybuchu wielkich powstań niewolniczych, na przykład powstania Spartakusa.

Ocena bardzo dobra

Uczeń charakteryzuje centrum życia politycznego i religijnego Rzymu, czyli Forum Romanum, porównując jego funkcję z grecką agorą.

Uczeń analizuje rzymską zasadę „chleba i igrzysk”, wyjaśniając, dlaczego cesarze organizowali darmowe rozdawnictwo zboża i widowiska dla ubogich tłumów.

Uczeń potrafi ocenić warunki życia w tak ogromnym mieście starożytnym, wskazując na problemy z higieną, pożarami czy przeludnieniem.

Ocena celująca

Uczeń przygotowuje projekt badawczy lub prezentację dotyczącą wielkiego powstania Spartakusa, szczegółowo analizując przyczyny jego wybuchu oraz konsekwencje dla państwa rzymskiego.

Uczeń samodzielnie wyciąga wnioski na temat moralnej oceny rzymskich rozrywek, takich jak walki gladiatorów czy wyścigi rydwanów, w porównaniu ze współczesnym sportem.

Dziedzictwo Imperium Rzymskiego

Ocena dopuszczająca

Uczeń rozpoznaje na ilustracjach wielkie osiągnięcia inżynieryjne Rzymian, takie jak akwedukt czy kamienna droga.

Uczeń wie, że Rzymianie stworzyli system prawa, który wpływa na dzisiejsze przepisy.

Uczeń kojarzy język łaciński z dawną mową mieszkańców Rzymu.

Ocena dostateczna

Uczeń wymienia najważniejsze techniczne i architektoniczne osiągnięcia Rzymian, wskazując na drogi, akwedukty, termy, łuki triumfalne oraz zastosowanie cementu.

Uczeń wyjaśnia praktyczne znaczenie budowy sieci doskonałych dróg dla armii, handlu i komunikacji w imperium.

Uczeń wie, czym było prawo rzymskie i podaje przykład prostej zasady prawnej, która obowiązuje do dzisiaj.

Ocena dobra

Uczeń omawia architektoniczne wynalazki Rzymian, zwracając uwagę na kopułę (na przykładzie Panteonu) oraz łuk architektoniczny, które pozwalały budować wielkie, otwarte przestrzenie.

Uczeń wyjaśnia pojęcie romanizacji jako procesu przejmowania języka łacińskiego i rzymskiego stylu życia przez podbite ludy.

Uczeń potrafi podać przykłady sentencji łacińskich lub słów używanych we współczesnym języku, które mają swoje korzenie w łacinie.

Ocena bardzo dobra

Uczeń charakteryzuje znaczenie rzymskiego prawa jako jednego z najważniejszych fundamentów współczesnych systemów prawnych Europy, powołując się na zasadę, że prawo nie działa wstecz lub domniemanie niewinności.

Uczeń analizuje sieć infrastruktury rzymskiej jako narzędzie scalające olbrzymie i zróżnicowane kulturowo państwo.

Uczeń uzasadnia prawdziwość słynnego powiedzenia „wszystkie drogi prowadzą do Rzymu” w kontekście historycznym i technicznym.

Ocena celująca

Uczeń samodzielnie tropi i przygotowuje prezentację o zachowanych do dzisiaj rzymskich zabytkach inżynieryjnych w różnych częściach Europy, oceniając ich trwałość i kunszt dawnych budowniczych.

Uczeń potrafi udowodnić w dojrzałej wypowiedzi pisemnej, że współczesna kultura europejska stoi na trzech filarach: greckiej filozofii, rzymskim prawie i chrześcijańskiej moralności.

Początki chrześcijaństwa

Ocena dopuszczająca

Uczeń wie, że chrześcijaństwo narodziło się w starożytności, w czasach istnienia Imperium Rzymskiego.

Uczeń kojarzy postać Jezusa z Nazaretu jako twórcę nowej religii.

Uczeń rozpoznaje krzyż i rybę jako symbole chrześcijan.

Uczeń wie, że chrześcijanie wierzą w jednego Boga.

Ocena dostateczna

Uczeń definiuje pojęcia: monoteizm, apostoł, Ewangelia oraz prześladowania.

Uczeń wskazuje na mapie lub opisuje miejsce narodzin chrześcijaństwa, czyli Palestynę i miasto Jerozolimę.

Uczeń wyjaśnia, dlaczego pierwsi chrześcijanie byli prześladowani przez rzymskie władze i musieli ukrywać się w katakumbach.

Uczeń podaje datę narodzin Chrystusa jako punkt początkowy naszej ery na osi czasu.

Ocena dobra

Uczeń omawia najważniejsze zasady nauk Jezusa, takie jak miłość bliźniego, przebaczenie i równość wszystkich ludzi przed Bogiem, wskazując dlaczego przyciągały one ubogich i niewolników.

Uczeń opisuje rolę apostołów, ze szczególnym uwzględnieniem świętego Piotra i świętego Pawła, w rozprzestrzenianiu nowej wiary poza granice Palestyny.

Uczeń wyjaśnia przyczyny konfliktu między chrześcijanami a władzą rzymską, wynikające z odmowy oddawania boskich honorów cesarzowi przez wyznawców Chrystusa.

Ocena bardzo dobra

Uczeń charakteryzuje proces zmian w podejściu władz rzymskich do chrześcijaństwa – od krwawych prześladowań, przez ogłoszenie wolności religijnej przez cesarza Konstantyna Wielkiego, aż do uznania chrześcijaństwa za religię państwową.

Uczeń analizuje tekst źródłowy (na przykład fragmenty opisów rzymskich pisarzy) dotyczący męczeństwa pierwszych chrześcijan i wyciąga z niego wnioski.

Uczeń sprawnie oblicza upływ czasu między kluczowymi wydarzeniami z historii wczesnego chrześcijaństwa na osi czasu.

Ocena celująca

Uczeń wykazuje się głęboką wiedzą o historii pierwszych gmin chrześcijańskich i potrafi ocenić, w jaki sposób nowa religia zmieniła strukturę społeczną, obyczaje oraz moralność świata starożytnego.

Uczeń samodzielnie analizuje i przedstawia symbolikę wczesnochrześcijańską ukrytą w malowidłach ściennych rzymskich katakumb, korzystając z literatury popularnonaukowej.